

მოგონება

გიორგი გვაზავა (1869-1941) - ცნობილი ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის ერთ-ერთი ლიდერი, საქართველოს დამფუძნებელი კრების წევრი, ემიგრაციაში დაწერილ ერთ-ერთ ნაშრომში მოკლედ ეხება საქართველოს კონსტიტუციის შემუშავების და მიღების ისტორიას.

დამფუძნებელი კრებისა და საქართველოს კონსტიტუციის შესახებ

გიორგი გვაზავა

დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ დადგა უფრო ძნელი და საპასუხისმგებლო პერიოდი. უნდა გაგვეწმინდა საქართველო რუსეთის იმპერიალიზმის ნაშთებისაგან და აგვეგო ახალი სახელმწიფო. გაიხსნა ვრცელი ასპარეზი უფლებრივი შემოქმედებისათვის. სწორედ ეს შემოქმედება არის უმაღლესი ფორმა ეროვნული სუვერენობისა. ეხლა, როცა უკან ვიხედებით, შეგვიძლია ამაყად ვსთქვათ, რომ ქართველ ერმა დაიჭირა ეს სახელმწიფოებრივი ეგზამენი და გამოცდიდან გამოვიდა უდავოდ გამარჯვებული.

ამ შემოქმედებისათვის მოწვეულ იქმნა დამფუძნებელი კრება, არჩეული საყოველთაო, პირდაპირი, თანასწორი და ფარული კენჭის ყრით. პროპორციული პრინციპის ზედ მიმატებით. ეს არის ერთად ერთი, ცნობილი სახელმწიფო უფლებაში, უდავო წესი ერის ნებისყოფის გამოსარკვევად. სხვა გზა ცხოვრებამ არ იცის და მეცნიერებას არ გამოუგონია. ეს არჩევნები ისეთი დიდი მოვლენა იყო საქართველოში, რომ ჩვენი მტრებიც კი იძულებული არიან აღიარონ უფლებრივი საფუძველი მოხდენილი გადატეხისა, ე. ი. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისა. საქმე იმაშია, რომ ამ „გადა-

ტეხასაც“ უნდა თავისი უფლებრივი საფუძველი. რომ საქართველოს უფლება ჰქონდა გამოეცხადებინა თავისი დამოუკიდებლობა, ეს ყველასთვის ცხადი იყო. მაგრამ ვინ იზამდა ამას? არ იყო ის ორგანო, რომელსაც შეეძლო ეს გამოეცხადება. ყოველი ჯგუფური გამოსვლა იქნებოდა მხოლოდ კერძო გამოსვლა, მოკლებული უფლებრივ შინაარსს. მართალია, თუ კერძო ჯგუფი თანდათან გაიმარჯვებდა, შემოიკრებდა მეტ ძალას, ის გახდებოდა ფაქტიური მართველი ქვეყნისა. მაგრამ ფაქტიურ მართველობას კიდევ არა აქვს უფლებრივი საფუძველი; ამისთვის საჭიროა კიდევ დასტური მთელი ერის და საერთაშორისო ცნობა. ეს დასტური ჩვენ მივიღეთ დამფუძნებელი კრებისაგან. ეროვნული ნებისყოფა გახდა ყველასთვის ცხადი და უდავო. ამით დამოუკიდებლობის დეკლარაციას მიეცა სრული უფლებრივი საფუძველი. ის არ არის ფანტაზია მოცლილი ინტელიგენციისა, ის არის მთელი ერის გადაწყვეტილება. მაშასადამე, უზენაესი კანონი ყოველი ქართველოსათვის...

შემოქმედება დამფუძნებელი კრების გამოიხატა მის მიერ შემუშავებულ და დამტკიცებულ კონსტიტუციაში. გადაშალეთ იგი და დარწმუნდებით, რომ მას საფუძვლად უდევს ორი პრინციპი: თავისუფლება და კერძო საკუთრება. თავისუფლება უზრუნველყოფილია, როგორც სხვა განათლებულ ქვეყნებში, საყოველთაო არჩევნებით, კანონმდებელ პარლამენტით, პასუხისმგებლობით აღმასრულებელი ხელისუფლებისა და დამოუკიდებელი სასამართლოს დაწესებით. რაც შეეხება კერძო საკუთრებას, არ შეიძლება მისი ჩამორთმევა თუ არა კანონის ძალით და სათანადო საფასურის გადახდით...

არ არის არც ერთი მუხლი კონსტიტუციისა, რომლის დამუშავებაში ჩვენი პარტიის წარმომადგენელს არ მიეღოს ბეჯითი მონაწილეობა და არ შეეტანოს, სადაც საჭირო იყო, თავისი შესწორება. მართალია, კონსტიტუციაში არის ზოგიერთი ნაკლი, ეს დასამალი არ არის. მაგრამ რომელი ქვეყნის კონსტიტუციაში არ არის ნაკლი? რაც გინდა იყოს, ეს ნაკლი სრულებით იკარგება მის უდავო ღირსებასთან: ყველა მოქალაქე თავისუფალია და აღჭურვილი თანასწორი

უფლებებით. ამით ქართველმა ერმა დაამტკიცა, რომ ის სრულებით არ არის დაშორებული საკაცობრიო იდეალებისაგან და შეუძლიან ღირსებით დაიჭიროს თავის ადგილი საერთაშორისო ოჯახში. მას ოპეკუნია არა სჭირია.

მე დანამდვილებით ვიცი, რომ თითქმის ყველა უცხო ქვეყნის წარმომადგენელი გაფაციცებით თვალყურს ადევნებდა დამფუძნებელი კრების მუშაობას და რეგულიარულად ცნობას აწვდიდა თავის მთავრობას მაზე, თუ როგორ მიდიოდა ეს მუშაობა და რა პრინციპი ეყრებოდა საფუძვლად მომავალ სახელმწიფოს. როცა ეს პრინციპები სავსებით გამოირკვა განათლებულ ქვეყნებისათვის, მაშინ მოვიდა საერთაშორისო ცნობა de jure, 27 იანვარს 1921 წ. ეს იყო უდიდესი მიხწევა და ამ მიხწევაში უდიდესი სამსახური მიუძღვის საქართველოს დამფუძნებელ კრებას.

სიმათლეს უნდა ითქვას, დამფუძნებელ კრებაში თითქმის ყველა გრძნობდა თავის პასუხისმგებლობას. ყველა გრძნობდა, რომ უფლებრივი შემოქმედება სახეა ეროვნული ნებისყოფის, რომ ამ სახეს ჩაუკვირდება ბევრი, ამით გაიცნობენ და დააფასებენ თვითონ ერს და მის საერთაშორისო ღირებულებას. დამფუძნებელი კრება მუშაობდა თავგამოდებით მაშინაც კი, როცა ქალაქს მოაწვა რუსეთის ლაშქარი, ისმოდა ზარბაზანი და ცაში სქდებოდა ყუმბარები... ჩვენ დავიშალენით მხოლოდ გათენებისას, როცა საბოლოოდ დავამტკიცეთ ჩვენი კონსტიტუცია - ძირითადი კანონები საქართველოს რესპუბლიკისა.

მტერმა დაგვიდგა ცეცხლის აპოთეოზი, მაგრამ ამ ცეცხლიდან გამოვიტანეთ მაინც უმშვენიერესი ფურცლები ჩვენი ისტორიისა. საქართველო დაემხო, მაგრამ მის ისტორიის უკანასკნელ ეტაპზე სდგას ორი სვეტი ბრწყინვალე წარწერით: კონსტიტუცია... ცნობა de jure... პირველი ჰხატავს მის უფლებრივ აღნაგობას შიგნით, მეორე - მის საერთაშორისო მდგომარეობას. პირველი სავალდებულოა ჩვენთვის. მეორე - ყველა სხვა ერებისათვის. ორივეს აქვს ერთი და იგივე არსებითი შინაარსი: დამოუკიდებლობა საქართველოსი. ამ უფლების აღსადგენად იბრძვის დღეს საქართველო შიგნით და გარედ.

გ. გვაზავა. საქართველო და ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია (წერილი მეორე). პარიზი, 1928, გვ.8-11